

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Σχέδιο δράσης για τις πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας»

(2021/C 175/03)

Εισηγήτρια: η κ. Isolde RIES (DE/PES)

Πρώτη Αντιπρόεδρος του κοινοβουλίου του ομόσπονδου κρατιδίου του Σάαρ

Έγγραφο αναφοράς: COM(2020) 474 final

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Γενικές παρατηρήσεις

1. επισημαίνει ότι οι σύγχρονες κοινωνίες και οικονομίες δεν μπορούν να λειτουργήσουν σε βάθος χρόνου χωρίς αξιόπιστο, ασφαλή, ανταγωνιστικό και περιβαλλοντικά ασφαλή εφοδιασμό με πρώτες ύλες. Στο παρόν πλαίσιο, ως πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας θεωρούνται αυτές που είναι εξαιρετικά σημαντικές για την οικονομία αλλά, επί του παρόντος, δεν υπάρχει ασφαλής και συνεχής εφοδιασμός από εγχώριες πηγές πρώτων υλών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης·
2. θεωρεί ότι η ΕΕ χρειάζεται μια ισχυρή βιομηχανική βάση· όμως, λόγω τόσο των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί σχετικά με τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών όσο και της αυξανόμενης ψηφιοποίησης, η βάση αυτή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον επαρκή εφοδιασμό με πρώτες ύλες και από την αποδοτική χρήση και την ανακύκλωσή τους·
3. επισημαίνει ότι σύμφωνα με μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽¹⁾ και με βάση τις υφιστάμενες πληροφορίες, οι ανάγκες σε πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας για τεχνολογίες και τομείς στρατηγικής σημασίας θα αυξηθούν κατακόρυφα έως το 2030 και το 2050 και ότι, για παράδειγμα, η ΕΕ θα χρειαστεί έως και 18 φορές περισσότερο λίθιο και 5 φορές περισσότερο κοβάλτιο σε σχέση με σήμερα για τους συσσωρευτές ηλεκτρικών οχημάτων και την αποθήκευση ενέργειας το 2030, καθώς και 60 φορές περισσότερο λίθιο και 15 φορές περισσότερο κοβάλτιο έως το 2050·
4. επισημαίνει ότι λιγότερο από το 5 % των πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας παγκοσμίως εξορύσσονται ή παράγονται στην ΕΕ, ενώ το μερίδιο της βιομηχανίας της ΕΕ στην παγκόσμια κατανάλωση σε πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας ανέρχεται σε ποσοστό περίπου 20 %. Η ΕΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εισαγόμενες πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας· τούτες κατέχουν καίριο ρόλο στις μελλοντικές τεχνολογίες, ενώ ύλες όπως σπάνια μέταλλα και στοιχεία είναι σημαντικές για καινοτόμες τεχνολογικές εφαρμογές. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητες για την παραγωγή και τη δημιουργία αξίας σε τομείς στους οποίους η ευρωπαϊκή οικονομία επιθυμεί να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο παγκοσμίως. Αυτό αφορά, για παράδειγμα, τη χρήση πρώτων υλών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για τη μετάβαση σε ασφαλή, καθαρή και οικονομικά προσιτή ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και σε μια καθαρή και πιο κυκλική οικονομία ή σε κινητικότητα και κατασκευές με αποδοτικότερη χρήση της ενέργειας και των πόρων·
5. διαπιστώνει ότι το σύνολο του κλάδου των πρώτων υλών της ΕΕ παρέχει περίπου 350 000 θέσεις εργασίας, και ότι περισσότερες από 30 εκατομμύρια θέσεις εργασίας σε κατάντη μεταποιητικές βιομηχανίες εξαρτώνται από την αξιόπιστη και μη διακριτική πρόσβαση σε πρώτες ύλες·
6. υπογραμμίζει, μεταξύ άλλων, ότι η κρίση COVID-19 κατέδειξε την υπερβολική εξάρτηση της Ευρώπης από προμηθευτές πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας από τρίτες χώρες, και ότι οι διαταραχές του εφοδιασμού μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις βιομηχανικές αλυσίδες και σε άλλους τομείς·

⁽¹⁾ Critical Raw Materials for Strategic Technologies and Sectors in the EU — A Foresight Study: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/42881> (Εκθεση σχετικά με τις πρώτες ύλες για τεχνολογίες και τομείς στρατηγικής σημασίας).

Αντίκτυπος για τη βιομηχανία

7. τονίζει την ανάγκη αντιμετώπισης της υπερβολικής εξάρτησης της ΕΕ από πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας που προέρχονται από τρίτες χώρες και ενίσχυσης της ανθεκτικότητας των κρίσιμων αλυσίδων εφοδιασμού, προκειμένου να διασφαλιστεί με αξιόπιστο τρόπο η ασφάλεια του εφοδιασμού, η ενεργειακή μετάβαση και η μετάβαση σε μια ψηφιακή οικονομία·

8. επισημαίνει ότι οι πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας είναι κυρίως απαραίτητες σε πολλές σημαντικές ευρωπαϊκές βιομηχανίες και σε βιομηχανίες του μέλλοντος, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, η χαλυβουργική, η αεροναυπηγική, ο κλάδος ΤΠ, ο τομέας της υγείας ή ο κλάδος των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Καινοτόμα προϊόντα και νέες τεχνολογίες, όπως η ηλεκτροκίνηση, η ψηφιοποίηση, η Βιομηχανία 4.0 και η ενεργειακή μετάβαση, μεταβάλλουν και αυξάνουν τη ζήτηση σε πρώτες ύλες. Η ζήτηση σε πρώτες ύλες θα αυξηθεί επίσης παγκοσμίως λόγω της αύξησης του πληθυσμού, της βιομηχανοποίησης και της σταδιακής απαλλαγής των κλάδων των μεταφορών και της ενέργειας από τις ανθρακούχες εκπομπές·

9. τονίζει ότι η δίκαιη και μη διακριτική πρόσβαση σε πρώτες ύλες, ο ασφαλής εφοδιασμός με πρώτες ύλες, καθώς και οι σταθερές και προβλέψιμες τιμές πρώτων υλών είναι ζωτικής σημασίας για τις δυνατότητες ανάπτυξης, την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την καινοτομία και τη διατήρηση των βιομηχανικών εγκαταστάσεων στην ΕΕ·

10. πιστεύει ότι απαιτείται μια πιο στρατηγική προσέγγιση προκειμένου να διασφαλιστεί ο βιώσιμος εφοδιασμός με πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας και να μειωθεί η εξάρτηση από τρίτες χώρες και εισαγωγές πρώτων υλών· τονίζει ότι αυτό απαιτεί την ανάπτυξη διαφοροποιημένων αξιακών αλυσίδων, τη μείωση της εξάρτησης από πρώτες ύλες, την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας, την προώθηση της καινοτομίας για την εξεύρεση εναλλακτικών λύσεων και τη διασφάλιση πράσινων και κοινωνικά υπεύθυνων ισότιμων όρων ανταγωνισμού στην παγκόσμια αγορά·

11. επικροτεί τόσο την παρουσίαση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχεδίου δράσης για τις πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας όσο και την πρώτη Έκθεση στρατηγικών προβλέψεων, στην οποία αναφέρεται ότι η εξάρτηση της ΕΕ από τις εισαγωγές πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας αποτελεί στρατηγική αδυναμία·

12. υποστηρίζει τους στόχους που ορίζονται στο σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη ανθεκτικών βιομηχανικών αξιακών αλυσίδων στην ΕΕ, τη μείωση της εξάρτησης από πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας μέσω κυκλικής χρήσης των πόρων, βιώσιμων προϊόντων και καινοτομιών, την ενίσχυση του εγχώριου εφοδιασμού πρώτων υλών, τη διαφοροποίηση του εφοδιασμού από τρίτες χώρες, καθώς και την αντιμετώπιση των στρεβλώσεων του διεθνούς εμπορίου σύμφωνα με τις αρχές που ορίζει ο ΠΟΕ·

13. τονίζει ότι οι περιφέρειες εξαρτώνται σε διαφορετικό βαθμό από πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας· συνεπώς, ζητεί τον προσδιορισμό των περιφερειακών εξαρτήσεων από πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας και την επακόλουθη ανάγκη για περιφερειακή δράση για τη δημιουργία βιώσιμων και καινοτόμων αξιακών αλυσίδων·

14. τονίζει ότι, στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης, οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές συνιστούν διοικητικό επίπεδο καίριας σημασίας για την αποδοχή των στρατηγικών στόχων της ΕΕ όσον αφορά τις πρώτες ύλες και για τα βιομηχανικά έργα·

15. ενόψει της πιθανής επέκτασης του πεδίου εφαρμογής των ενωσιακών κριτηρίων ταξινόμησης σε οικονομικούς κλάδους που δεν καλύπτονται ακόμη, ζητεί τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζονται για την εξόρυξη, την ανάκτηση και την επεξεργασία πρώτων υλών να βασίζονται στην αξιολόγηση του κύκλου ζωής μέσω μιας προσέγγισης κύκλου πόρων («από λίκνο σε λίκνο») και σε κοινωνικοοικονομικά κριτήρια. Επιπλέον, κατά την αξιολόγηση μιας επιχείρησης, θα πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των επενδύσεων σε υφιστάμενες εγκαταστάσεις παραγωγής και σε νέες, ούτως ώστε να αποφευχθεί ο χαρακτηρισμός λίγων μόνο επενδύσεων ως βιώσιμων, γεγονός που θα οδηγήσει σε αύξηση του κόστους χρηματοδότησης για τον απαραίτητο μετασχηματισμό της οικονομίας·

Διασφάλιση των βιομηχανικών αξιακών αλυσίδων στην ΕΕ

16. ζητεί την αντιμετώπιση των κενών και των αδυναμιών των υφιστάμενων αλυσίδων εφοδιασμού μέσω μιας πιο στρατηγικής προσέγγισης. Ενδεικνύεται, για παράδειγμα, η ορθή αποθεματοποίηση ούτως ώστε να αποφεύγονται απρόβλεπτες διαταραχές στην παραγωγή και τον εφοδιασμό. Απαιτούνται επίσης εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού σε περίπτωση διακοπής των εφοδιαστικών αλυσίδων, καθώς και στενότερες εταιρικές σχέσεις μεταξύ των φορέων πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας και κατάντη τομέων κατανάλωσης που ενεργοποιούν επενδύσεις σε στρατηγικές εξελίξεις·

17. επικροτεί το γεγονός ότι στον τρέχοντα κατάλογο πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβεβαίωσε εκ νέου τον άνθρακα οπτανθρακοποίησης ως μία από τις σημαντικότερες πρώτες ύλες για τη χαλυβουργία· επισημαίνει ότι η εν λόγω πρώτη ύλη θα παραμένει απαραίτητη για τη χαλυβουργία, εφόσον δεν μπορούν να εφαρμοστούν τεχνολογικά και οικονομικά βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις σε μεγάλη κλίμακα· ακόμη, με σκοπό την ανάπτυξη της μεταλλουργίας υδρογόνου, ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο συμπερίληψης του σιδήρου από θερμή μπρικετοποίηση (HBI) και του σιδήρου από άμεση αναγωγή (DRI) στον κατάλογο πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας της ΕΕ·

18. τάσσεται υπέρ των βιομηχανικών συμμαχιών, όπως η ευρωπαϊκή συμμαχία για τους συσσωρευτές, η οποία θα πρέπει να κινητοποιήσει σημαντικές δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις προκειμένου να συμβάλουν στην ευρύτερη κάλυψη των αναγκών της ΕΕ σε λίθιο· ζητεί, επιπλέον, τη στήριξη μακρόπνων συμμαχιών για τις βασικές βιομηχανίες·

19. υποστηρίζει, ειδικότερα, τη νέα Ευρωπαϊκή Συμμαχία για τις Πρώτες Ύλες, η οποία αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ΕΕ σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας σπάνιων γαιών και μαγνητών· εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η εν λόγω συμμαχία είναι ανοικτή σε όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειών, και ότι η Επιτροπή των Περιφερειών έχει προσκληθεί να συμμετάσχει στην εναρκτήρια της εκδήλωση⁽²⁾·

20. εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόσφατη ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων ότι θα παράσχει χρηματοδοτική στήριξη σε έργα για την εξασφάλιση του εφοδιασμού με πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας, ύλες απαραίτητες για διεργασίες χαμηλότερων ανθρακούχων εκπομπών στην ΕΕ·

21. ζητεί να διασφαλιστεί ότι αυτά τα έργα δεν στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό, είναι αποδοτικά ως προς τη χρήση των πόρων και βιώσιμα και συμβάλλουν στη στρατηγική ανθεκτικότητα της ΕΕ·

Ανακύκλωση και υποκατάσταση των πρώτων υλών

22. σημειώνει ότι οι πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας που διαθέτει η ίδια η Ευρώπη δεν αξιοποιούνται επαρκώς, και ότι οι ικανότητες των κρατών μελών της ΕΕ για επεξεργασία, ανακύκλωση, εξευγενισμό και διαχωρισμό επί του παρόντος δεν επαρκούν·

23. τονίζει ότι η μείωση της κατανάλωσης, η πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και η ανακύκλωση πρέπει να αποτελούν τα βασικά στοιχεία της μετάβασης σε μια αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων οικονομία· ζητεί την διαφανή και επαρκή ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με την κατάσταση των πρώτων υλών σε μια κοινωνία αφθονίας και σπατάλης, καθώς και σχετικά με τις συνθήκες της οικονομίας της αγοράς στη βιομηχανία ανακύκλωσης. Ωστόσο, οι καταναλωτές φέρουν μόνο δευτερεύουσα ευθύνη ως προς το να εξασφαλίζουν ότι τα προϊόντα διαθέτουν υψηλή ανακυκλωσιμότητα και το να καταναλώνουν λιγότερο. Υπεύθυνοι είναι πρωτίστως οι κατασκευαστές οι οποίοι πρέπει να αναλάβουν και τη σχετική υποχρέωση. Οι κατασκευαστές πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα προϊόντα που κατασκευάζονται στην ΕΕ πληρούν ορισμένες απαιτήσεις. Οι απαιτήσεις αυτές πρέπει φυσικά να ισχύουν και για τα προϊόντα που εισάγονται στην εσωτερική αγορά·

24. τονίζει τη σημασία της εφαρμοσμένης και πρακτικής έρευνας και ανάπτυξης για την παραγωγή και την αποδοτική χρήση των πρώτων υλών·

25. ζητεί ενισχυμένη και διαρκή στήριξη της έρευνας και της ανάπτυξης στον τομέα της παραγωγής πρώτων υλών και της κυκλικής οικονομίας στο σύνολό της, συμπεριλαμβανομένης της μεταλλουργίας ως καταλυτικού παράγοντα· προειδοποιεί ότι, κατά την ανάπτυξη νέων υλικών, η μελλοντική ανακυκλωσιμότητά τους θα πρέπει να αποτελεί πάντα κριτήριο για τη χρηματοδότηση της έρευνας·

26. τονίζει ότι, στο πλαίσιο αυτό και μέσω της εφαρμογής της αρχής του βιώσιμου οικολογικού σχεδιασμού, θα πρέπει να επιδιώκονται η σημαντική παράταση της διάρκειας ζωής και η δυνατότητα επισκευής των προϊόντων για την παραγωγή των οποίων απαιτούνται πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας καθώς και η αντικατάσταση των πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας με πιο άμεσα διαθέσιμες πρώτες ύλες, ιδίως στις περιπτώσεις όπου η τεχνολογική πρόοδος και η τεχνητή γήρανση περιορίζουν τη διάρκεια ζωής τους· ζητεί να επικαιροποιηθούν οι απαιτήσεις για τη σήμανση CE με φιλόδοξα κριτήρια ανακυκλωσιμότητας για τα προϊόντα που περιέχουν πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας·

⁽²⁾ Δικτυακός τόπος της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για τις Πρώτες Ύλες και έντυπο προσχώρησης: <https://erma.eu/about-us/join-erma/>.

27. επισημαίνει ότι το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τα εθνικά προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τους σκοπούς αυτούς. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, στο πλαίσιο αυτό να αναπτυχθεί ένα στρατηγικό θεματολόγιο έρευνας και καινοτομίας για την κυκλικότητα των υλικών (CICERONE Circular economy platform for European priorities strategic agenda) καθώς και το πρόγραμμα MIREU (Mining and Metallurgy Regions) το οποίο θα επιτρέψει στις ευρωπαϊκές εξορυκτικές και μεταλλουργικές περιφέρειες να δικτυωθούν ακόμη περισσότερο και να εστιάσουν στην ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού με πρώτες ύλες.

28. πιστεύει ότι οι καταναλωτές θα πρέπει να ενημερώνονται συνεχώς σχετικά με τους εξωτερικούς παράγοντες της τακτικής αγοράς και της αντικατάστασης φθινών οικιακών ειδών χαμηλής ποιότητας· η σταδιακή επιστροφή στη νοοτροπία συντήρησης και επισκευής θα μπορούσε να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας που δεν μπορούν να μεταφερθούν αλλού.

29. σημειώνει ότι, συχνά, στην Ευρώπη πολύτιμοι πόροι και πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας χαρακτηρίζονται ως «απόβλητα»· υπενθυμίζει, στο πλαίσιο αυτό, την πρόσφατα εγκριθείσα γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία»⁽³⁾.

30. τονίζει ότι τα ανακυκλωμένα υλικά θα πρέπει να χρησιμοποιούνται πολύ περισσότερο για τη μείωση της χρήσης πρωτογενών και πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας· καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει τη θέσπιση ανταγωνιστικών κριτηρίων σύμφωνα με τα οποία σημαντικό ποσοστό των νέων προϊόντων θα πρέπει, όπου είναι δυνατόν, να παράγεται από ανακυκλωμένα υλικά, και συνιστά να ενταχθεί η πρακτική αυτή στην προσέγγιση των βασικών αλυσίδων αξίας των προϊόντων⁽⁴⁾.

31. ζητεί να διερευνηθεί η χρησιμότητα και η οικονομική βιωσιμότητα της ανάκτησης πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας από αστικά απόβλητα και να ενισχυθεί όσο το δυνατόν περισσότερο από τεχνική και οικονομική σκοπιά. Ειδικότερα, οι πρώτες ύλες που απαιτούνται για την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας ή καινοτόμων τεχνολογικών εφαρμογών, όπως οι σπάνιες γαίες, το γάλλιο ή το ίνδιο, δεν ανακυκλώνονται ή ανακυκλώνονται σε μικρό βαθμό, επειδή η ανακύκλωση ήταν έως σήμερα σχετικά δύσκολη από τεχνική και ασύμφορη από οικονομική άποψη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης σημαντικό να προωθηθεί η αποδοτική ανάκτηση ενέργειας σε συνδυασμό με την ανάκτηση μετάλλων και αλάτων από απόβλητα, τα οποία δεν μπορούν να ανακτηθούν διαφορετικά για συγκεκριμένους λόγους (π.χ. περιβαλλοντική επιβάρυνση, κόπωση υλικών, σύνθετα υλικά). Η Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη μέλη, οι περιφέρειες με τους δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς τους και οι επιχειρήσεις θα πρέπει, ως εκ τούτου, να συμβάλουν σημαντικά στην έρευνα στον τομέα αυτό και στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων, προκειμένου να αποφευχθεί το φαινόμενο οι πολύτιμες πρώτες ύλες να καταλήγουν στους χώρους υγειονομικής ταφής ως απόβλητα.

32. σημειώνει ότι σημαντικές ποσότητες απορριμμάτων και θραυσμάτων εξαγονται, αν και θα μπορούσαν ενδεχομένως να ανακυκλωθούν σε δευτερογενείς πρώτες ύλες στην ΕΕ· ζητεί, ως εκ τούτου, σημαντική αύξηση της ικανότητας ανακύκλωσης εντός της ΕΕ, ιδίως υπό το πρίσμα των ενίοτε καταστροφικών περιβαλλοντικών ζημιών που προκαλούνται από την εξαγωγή αποβλήτων και θραυσμάτων σε αναπτυσσόμενες και αναδυόμενες χώρες με ανεπαρκείς δυνατότητες ανακύκλωσης.

33. επισημαίνει ότι δεν υπάρχει επί του παρόντος στατιστική καταγραφή του πόσες πρώτες ύλες καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής εξορυκτικών αποβλήτων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται, ως εκ τούτου, να αξιολογήσει και να χαρτογραφήσει την ποσότητα των αποθηκευμένων υλικών, με τη βοήθεια των κρατών μελών, των περιφερειών και των δήμων.

34. τονίζει ότι οι παραγωγοί μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία. Θα πρέπει να αναπτύξουν καινοτόμα προϊόντα που να επιτρέπουν τον διαχωρισμό των υλικών ώστε να είναι φιλικά προς το περιβάλλον και να απαιτούν τη χαμηλότερη δυνατή χρήση ορυκτών πρωτογενών πρώτων υλών. Οι κατασκευαστές θα πρέπει επίσης να επανεξετάσουν τα υφιστάμενα επιχειρηματικά μοντέλα με σκοπό τον περιορισμό της χρήσης πόρων· επισημαίνει ότι, ταυτόχρονα, το κράτος έχει επίσης βασικές ευθύνες, όπως η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών πλαισίου και κατάλληλων νομικών ρυθμίσεων και ο καθορισμός οικονομικών κινήτρων.

Ενίσχυση της βιώσιμης προμήθειας πρώτων υλών και της επεξεργασίας αυτών στην ΕΕ

35. επισημαίνει ότι, στο μέτρο του δυνατού, η ΕΕ πρέπει επίσης να προμηθεύεται μακροπρόθεσμα πρώτες ύλες από δικές της πηγές, και να αναπτύξει μακρόπνοες αναπτυξιακές στρατηγικές, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης νέας ικανότητας πρόσβασης σε πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας και επεξεργασίας τους στην ΕΕ· επίσης, πρέπει να αναπτύξει ένα βιώσιμο μοντέλο χρηματοδότησης για τη μετατροπή των υφιστάμενων εξορυκτικών δραστηριοτήτων σε εξόρυξη πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία» (ΕΕ C 440 της 18.12.2020, σ. 107).

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία» (ΕΕ C 440 της 18.12.2020, σ. 107).

36. τονίζει ότι η αύξηση της εγχώριας παραγωγής πρώτων υλών στην ΕΕ πρέπει να πραγματοποιείται στο πλαίσιο αποδεδειγμένων και υψηλών προτύπων προστασίας του περιβάλλοντος και επαγγελματικής υγείας και ασφάλειας· επισημαίνει ότι παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών έχουν ήδη ληφθεί υπόψη σε έργα της ΕΕ, αλλά ότι, συνολικά, αυτά δεν έχουν ακόμη οδηγήσει σε σημαντική αύξηση των επενδύσεων για την ενίσχυση της εξόρυξης και της επεξεργασίας πρώτων υλών. Για τον εφοδιασμό της οικονομίας με πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας από εγχώριες πηγές απαιτούνται όχι μόνο η διασφάλιση των παλαιότερων και τρεχουσών εξορυκτικών δραστηριοτήτων, αλλά και η υλοποίηση νέων εξορυκτικών δραστηριοτήτων·

37. εκφράζει τη λύπη της, στο πλαίσιο αυτό, για το γεγονός ότι εξακολουθεί να μην παρατηρείται σημαντική ενίσχυση της εφαρμογής των αποτελεσμάτων Ε&Α στις εμπορικές πρακτικές για την εξόρυξη και την επεξεργασία πρώτων υλών, και τονίζει ότι οι νέες εξορυκτικές δραστηριότητες πρώτων υλών για τις τεχνολογίες αιχμής στην ΕΕ πρέπει να βασίζονται στα αποτελέσματα των έργων Ε&Α για καινοτόμο εξόρυξη χαμηλού ανκτύπου. Χαιρετίζει, εν προκειμένω, την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη», να μειώσει περαιτέρω από το 2021 τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, και ζητεί να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους τομείς της διαχείρισης και της αποκατάστασης των υδάτων·

38. τονίζει ότι εκτός από τα πρότυπα προστασίας του περιβάλλοντος και της εργασίας, οι άδειες εξόρυξης πρέπει επίσης να προβλέπουν λύσεις για την αντιστάθμιση της απώλειας περιβαλλοντικής και ψυχαγωγικής αξίας, ούτως ώστε οι περιοχές εξόρυξης να μπορούν να συνεχίσουν να χρησιμοποιούνται για αναψυχή ή άλλους σημαντικούς σκοπούς για τον τοπικό πληθυσμό, τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά την εξόρυξη·

39. τονίζει ότι οι περιφέρειες μπορούν να διαδραματίσουν θεμελιώδη ρόλο λόγω της εμπειρογνομosύνης τους σε αυτόν τον τομέα, και επισημαίνει ότι οι πρώτες ύλες συσσωρευτών της ΕΕ βρίσκονται σε αρκετές περιοχές εξόρυξης άνθρακα, αλλά και σε άλλες περιοχές, και ότι πολλά απόβλητα εξόρυξης είναι πλούσια σε πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας· ζητεί, ως εκ τούτου, την εξέταση εγκαταλελειμμένων ή νέων ορυχείων και υπαίθριων εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης όπου εντοπίζονται πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας· επισημαίνει ότι η εξόρυξη αυτών των πρώτων υλών θα μπορούσε να συμβάλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις πρώην και τις σημερινές εξορυκτικές περιοχές·

40. τονίζει ότι υπάρχει σημαντική τεχνική εμπειρογνομosύνη στις πρώην και ενεργές εξορυκτικές περιοχές της ΕΕ. Η πείρα και οι γνώσεις θα πρέπει να μεταβιβαστούν στις νέες γενιές εργαζομένων και οι δεξιότητες των επαγγελματιών θα πρέπει να ενισχυθούν μέσω στοχευμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης·

41. τονίζει ότι η εκμετάλλευση των αποθεμάτων πρώτων υλών και το άνοιγμα νέων υπόγειων και υπαίθριων ορυχείων θα μπορούσαν να μειώσουν την εξάρτηση της ΕΕ από τρίτες χώρες, αλλά ότι οι απαραίτητες εργασίες έρευνας και εξόρυξης εντός της ΕΕ συχνά ανταγωνίζονται άλλες επιλογές χρήσης γης και, ως εκ τούτου, υπόκεινται σε περιορισμούς χωροταξικού σχεδιασμού· ζητεί, ως εκ τούτου, την επίλυση των συγκρούσεων χρήσης με αμοιβαία συμφωνία, στο μέτρο του δυνατού, προς το συμφέρον της διαφύλαξης του εφοδιασμού σε πρώτες ύλες·

42. σημειώνει ότι η αντίθεση του κοινού σε έργα εξόρυξης σε πολλές χώρες της ΕΕ αυξάνεται, και οι προσπάθειες του κλάδου να μειώσει το περιβαλλοντικό του αποτύπωμα δεν έχουν ακόμη αναγνωριστεί επαρκώς. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη μέλη, οι περιφέρειες και οι δήμοι καλούνται να εκθέσουν με διαφανή και άμεσο τρόπο τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της επαναλειτουργίας των παλαιών και της έναρξης λειτουργίας των νέων ορυχείων και υπαίθριων εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης, εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών και, κατ' αυτόν τον τρόπο, την αποδοχή και την κατανόηση από την κοινωνία των πολιτών·

43. επισημαίνει ότι η επαναλειτουργία των παλαιών και η έναρξη λειτουργίας νέων ορυχείων και υπαίθριων εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης συνδέονται με υψηλές επενδύσεις και λειτουργικές δαπάνες, εν μέρει λόγω των υψηλών προτύπων για το περιβάλλον και την ασφάλεια που ισχύουν στην ΕΕ, γεγονός που συνιστά μειονέκτημα για τις ευρωπαϊκές εξορυκτικές περιοχές σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο· καλεί, ως εκ τούτου, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της να εξετάσουν κατά πόσον και σε ποιο βαθμό τα εν λόγω έργα μπορούν να λάβουν χρηματοδοτική στήριξη είτε ευρωπαϊκή, είτε βάσει των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις·

44. υπογραμμίζει ότι το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα πρέπει να συμβάλει στον μετριασμό των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα σε περιοχές υψηλής έντασης γαιάνθρακα ή άνθρακα και να διαφοροποιήσει τις οικονομίες των περιφερειών, μεταξύ άλλων, μέσω επενδύσεων στην κυκλική οικονομία. Το σκέλος περί βιώσιμων υποδομών του Ταμείου InvestEU θα μπορούσε επίσης να αξιοποιηθεί για τη στήριξη της ανάπτυξης πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας σε περιφερειακό επίπεδο·

45. υποστηρίζει την ανάγκη ανάπτυξης και αξιοποίησης επαρκούς εμπειρογνωμοσύνης στην ΕΕ προκειμένου να είναι δυνατή η επεξεργασία ή ο εξευγενισμός ορισμένων πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας, όπως το λίθιο· καλεί την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη μέλη και τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη και την ενίσχυση των σχετικών δεξιοτήτων·

46. ζητεί καλύτερο συντονισμό των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών όσον αφορά την εξερεύνηση, την εξόρυξη, τη διανομή, την επεξεργασία, την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση· στο πλαίσιο αυτό, οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο·

47. τονίζει ότι οι στρατηγικές και ο σχεδιασμός των κρατών μελών και των τοπικών και των περιφερειακών αρχών όσον αφορά τις πρώτες ύλες μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στη διαφύλαξη των εγχώριων πρώτων υλών·

48. αναγνωρίζει ότι η εφαρμογή νέας, καινοτόμου, αποδεκτής, ασφαλούς και περιβαλλοντικά ορθής εξόρυξης πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας στην ΕΕ απαιτεί νομικά κατοχυρωμένες άδειες, και καλεί τις αρμόδιες εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και τους αντίστοιχους φορείς να συγκροτηθούν, να οργανωθούν και να εξοπλιστούν καταλλήλως και σύμφωνα με την αυξανόμενη σημασία των αρμοδιοτήτων και του ρόλου τους, ούτως ώστε οι διαφανείς, αποτελεσματικές και συντονισμένες διοικητικές διαδικασίες να επιτρέπουν την εξόρυξη πρώτων υλών στην επικράτεια της ΕΕ·

Περιφερειακή συνεργασία

49. τονίζει ότι είναι σημαντικό να ενθαρρυνθεί η θέσπιση εθνικών και περιφερειακών ομίλων πρώτων υλών, στις οποίες θα συμμετέχουν η βιομηχανία, οι φορείς γεωλογικής έρευνας, οι γεωλογικές υπηρεσίες, οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών ανάντη και κατόντη, οι κατασκευαστές εξοπλισμού, οι εταιρείες εξόρυξης και εξευγενισμού, καθώς και ο κλάδος των μεταφορών και οι κοινωνικοί εταίροι, με αντικείμενο την βιώσιμη παραγωγή πρώτων υλών στην Ευρώπη, επίσης με χρήση νέων τεχνολογιών·

50. τονίζει την ανάγκη συνεργασίας σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων επί τόπου και την κάλυψη των βασικών επενδυτικών αναγκών·

51. ζητεί την ενίσχυση της δικτύωσης των ευρωπαϊκών περιφερειών που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας, με στόχο την εξεύρεση κοινών λύσεων και τη διασφάλιση της ενεργής συμμετοχής των περιφερειών στην Ευρωπαϊκή Συμμαχία για τις Πρώτες Ύλες·

Προμήθεια πρώτων υλών από τρίτες χώρες

52. σημειώνει ότι, παρά τις προσπάθειες, η ΕΕ θα συνεχίσει να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας από τρίτες χώρες· επισημαίνει ότι υπάρχει πλέον έντονος ανταγωνισμός για πρώτες ύλες κρίσιμης σημασίας μεταξύ πολλών χωρών·

53. τονίζει ότι το εμπόριο πρώτων υλών υπόκειται σε αυξανόμενους εμπορικούς περιορισμούς και στρεβλώσεις του ανταγωνισμού· καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παρακολουθεί συνεχώς και να επισημαίνει τους περιορισμούς στις εξαγωγές και τις εισαγωγές σε περιφερειακό, διμερές και πολυμερές επίπεδο· θεωρεί ότι τα μέτρα που στρεβλώνουν το εμπόριο πρώτων υλών, και ιδίως πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας, πρέπει να αξιολογηθούν πλήρως και, εάν χρειαστεί, να αναληφθεί περαιτέρω νομική δράση στο πλαίσιο των κανόνων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)·

54. θεωρεί ότι μια πολιτική για τις πρώτες ύλες που θα επιτευχθεί μέσω διπλωματικών μέσων είναι εξαιρετικά σημαντική για την ΕΕ, όχι μόνον όσον αφορά τη βιομηχανική και την ενεργειακή πολιτική και το διεθνές εμπόριο, αλλά και ως οριζόντιο ζήτημα που επηρεάζει διάφορους τομείς της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας·

55. σημειώνει ότι το εμπόριο σε ευρωπαϊκό νόμισμα θα ωφελήσει την οικονομική και τη χρηματοπιστωτική ανθεκτικότητα της ΕΕ μειώνοντας την αστάθεια των τιμών και περιορίζοντας την εξάρτηση των εισαγωγών της ΕΕ και των εξαγωγών τρίτων χωρών από τις αγορές χρηματοδότησης σε δολάριο ΗΠΑ· καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εντείνουν τις προσπάθειές τους για να διασφαλίσουν τη διεξαγωγή των εμπορευματικών συναλλαγών σε ευρωπαϊκό νόμισμα·

56. καλεί την ΕΕ να ενισχύσει τις στρατηγικές εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες πλούσιες σε πρώτες ύλες· επικροτεί την προσέγγιση που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πριν από την έναρξη πιλοτικών έργων εταιρικών σχέσεων το 2021, να συζητήσει προτεραιότητες με τα κράτη μέλη και φορείς της βιομηχανίας, μεταξύ άλλων στις ενδιαφερόμενες χώρες, δεδομένου ότι διαθέτουν τοπική εμπειρογνώση και ένα δίκτυο πρεσβειών κρατών μελών·

57. τονίζει ότι η ενίσχυση της συνεργασίας με στρατηγικούς εταίρους θα πρέπει να συμβαδίζει με την υπεύθυνη προμήθεια των πρώτων υλών. Η υψηλή συγκέντρωση του εφοδιασμού σε χώρες με χαμηλά κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα όχι μόνο θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια του εφοδιασμού, αλλά μπορεί επίσης να επιδεινώσει κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Θα πρέπει, ως εκ τούτου, να επιδιωχθεί ως πρώτο βήμα η σύναψη διεθνούς συμφωνίας σε επίπεδο ΠΟΕ που θα έχει ως στόχο την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου διαφάνειας και συνεπούς ιχνηλασιμότητας των αλυσίδων εφοδιασμού και εμπορίου όσον αφορά τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα που πρέπει να εφαρμόζονται στην παραγωγή πρώτων υλών σε τρίτες χώρες. Στη συνέχεια, θα πρέπει να δρομολογηθούν το συντομότερο δυνατόν διαπραγματεύσεις για τη συστηματική βελτίωση των εν λόγω προτύπων, όπως συμβαίνει ήδη στις υφιστάμενες συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ· επικροτεί, ως εκ τούτου, τον κανονισμό για τα ορυκτά από περιοχές συγκρούσεων που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2021, και προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλει σύντομα ισορροπημένη πρόταση για τις υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας στις αλυσίδες εφοδιασμού·

58. τονίζει ότι η προμήθεια πρώτων υλών καθίσταται ολοένα δυσκολότερη για τις μεμονωμένες επιχειρήσεις στο πλαίσιο εξόχως ενοποιημένων αγορών εφοδιασμού και ανταγωνισμού με ισχυρή ζήτηση (ιδίως την Κίνα)· ζητεί να δοθεί στοχευμένη στήριξη σε επιχειρηματικές συμμαχίες, όπως οι συμμαχίες αγοραστών.

Βρυξέλλες, 19 Μαρτίου 2021.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών
Απόστολος ΤΖΙΤΖΙΚΩΣΤΑΣ